

Krisztus Király

Évközi 34. vasárnap

Kol 1,12-20

„Ő a láthatatlan Isten képmása”

Örömmel ¹²adatok hálát az Atyának, aki arra méltatott benneteket, hogy részetek legyen a szentek örökségében, a világosságban; ¹³kiragadott minket a sötétség hatalmából, és áthelyezett szeretett Fia országába. ¹⁴Benne nyertük el a megoáltást, bűneink bocsánatát. ¹⁵Ő a láthatatlan Isten képmása, minden teremtmény elsősülte. ¹⁶Mert benne teremtett mindent a mennyben és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat, a trónusokat, uralmakat, fejedelemségeket és hatalmasságokat. Mindent általa és érte teremtett. ¹⁷Ő előbb van mindennél, és minden benne áll fenn. ¹⁸Ő a testnek, az Egyháznak a feje. Ő a kezdet, az elsősülte a halottak közül, hogy övé legyen az elsőség mindenben. ¹⁹Úgy tetszett (az Atyának), hogy benne lakjék az egész teljesség, ²⁰s hogy általa békítsen ki magával mindent a földön és a mennyben, minthogy Ő a kereszten vérével békességet szerzett.

Pál úgy érzi, hogy Epafrász Kolosszéban nem volt képes bemutatni az üdvösség és Jézus Krisztus nagyságát, ezért tanítását összefoglalja egy himnuszban, amely a levél írásának idején talán még nem, de azt követően valószínűleg része lett a keresztény liturgikus szövegeknek, és nemcsak Kolosszéban, hanem más közösségekben is imádkozták, esetleg énekelték is. Hasonló himnuszokat olvashatunk a következő helyeken is: Fil 2,6–11; 1Tim 3,16 és 1Pt 2,22–25. Ezek a himnuszok meglehetősen nagy rokonságot mutatnak a Kumránból előkerült Hodajothtal (1QH), vagyis istendicsérettel, másrészt a János-evangélium bevezető himnuszával. Számos szakértő úgy gondolja, hogy Pál átvesz egy liturgikus szöveget, vagy azért, mert már ismert volt Kolosszéban, vagy azért hogy ismertté tegye. A 18. versben olvasható „egyház” szót később illesztették a szövegbe.

Eredetét tekintve ez a himnusz lehet, hogy a hellenista sztoikus filozofikus himnuszok köréből származik, vagy a zsidó engesztelési nap egyik zsinagógai imáját alakították át, esetleg zsidó bölcsességi elmélkedés himnikus formája volt. A kolosszei eretnecség Pál számára meghatározó élmény maradt.

Ebből a levélből, a himnikus szövegből egy kozmikus Jézus-kép bontakozik ki, és legalább kilenc új állítást tesz Jézus Krisztusról, ame-

lyek mindegyike az üdvtörténetbe állítja és a teremtés rendjébe helyezi el személyét a Pál által kialakított új teológiai iskola szótárának megfelelően. Jézus Krisztus a láthatatlan Isten képmása (15. v.), a legtökéletesebb újjászületett teremtmény (15b), sőt az új teremtés mozgatója (16a), ráadásul ez az új teremtés a földre és az égre is kiterjed (16b). Jézusért van minden, az egész teremtett világnak ő a célja (16c). Állítja Jézus örök létezését is (18. v.), ő lesz az egyháznak mint testszerűen felépített társadalomnak a feje (uo.). Ő az első feltámadt ember (18b), ő az aki összebékíti az eget és a földet (19. v.), vagyis az istenit és az emberit.

A himnusz hasonlít a Példabeszédek könyvében található elmélkedéshez, amelynek központjában a teremtés áll, amelynek alapja az Isten bölcsessége: „²²Alkotó munkája elején teremtett az Úr, ősidőktől fogva, mint legelső művét. ²³Az idők előtt alkotott, a kezdet kezdetén, a föld születése előtt. ²⁴Amikor létrehozott, még ősvizek sem voltak, és a forrásokból még nem tört elő víz. ²⁵Mielőtt a hegyek keletkeztek volna, korábban hívott létre, mint a halmokat, ²⁶amikor a földet és a mezőket még nem alkotta meg, és a föld első rögét sem. ²⁷Ott voltam, amikor az eget teremtette, s az ősvíz színére a kört megvonta, ²⁸amikor a felhőket fölerősítette, s az ősforrások erejét megszabta; ²⁹amikor kijelölte a tenger határát – és a vizek nem csaptak ki –, amikor megrajzolta a föld szilárd részét. ³⁰Ott voltam mellette mint a kedvence, napról napra csak bennem gyönyörködött, mindig ott játszottam a színe előtt. ³¹Ott játszottam az egész földkerekségen, s örömmel voltam az emberek fiai között” (8,22–31).

Talán azért volt szükség erre a himnuszra, hogy a démonhittől befolyásolt kolosszei eretnekeknek világosan meg lehessen mutatni, hogy Jézus fölötté áll a démonoknak és az angyaloknak is, akinek furcsa megnevezéseit – „trónusok”, „fejedelemségek” „uralmak” „hatalomságok” – a szöveg meg is említi. Az angyaltan a hellenista zsidóság körében az apokrifok tanúsága szerint rendkívül fejlett volt. A himnusz egyben szép példája annak is, hogy hogyan kísérlik meg lefordítani a zsidó szimbolikus nyelvet a hellén filozófia fogalmi nyelvére, ami a keresztény teológia kezdte.

Mindezt azért írta Pál, hogy megváltoztassa a kolosszeiek gondolkodását, akik mindenben az ellenkezőjét gondolták Krisztusról. Az eredmény azonban túlmutat a levél címzettjein: a keresztény egyházban Jézus Krisztusról ez a kép erősödött meg a keresztény teológia alapján. Ezek a költői szövegek indították el a Szentháromságról szóló teológiai elmélkedéseket, és irányították az egyház közvéleményét a szentháromságtan vitái és a róla szóló zsinati deklarációk felé.